

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR

PETER WIRTH BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2015/3379

Karar Tarihi : 14/11/2018

Başkan : Burhan ÜSTÜN

Üyeler : Serruh KALELİ

Hasan Tahsin GÖKCAN

Kadir ÖZKAYA

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Melek KARALİ SAUNDERS

Başvurucu : Peter WIRTH

Vekilleri : Av. Alp Tekin OCAK

Av. Murat Deha BODUROĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamu görevlilerinin intiharı önleme bakımından yeterli önlemleri almamaları nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/2/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun oğlu, Avusturya vatandaşı J.W. 8/7/2014 tarihinde İstanbul'un Fatih ilçesinde kaldığı otelin yakınındaki bir binanın çatı katından atlamak suretiyle ağır yaralanmış; kaldırıldığı Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesinde yaşamını kaybetmiştir.

8. J.W.nin kaldığı otelin olaya bizzat tanık olan müdürünün anlatımını ve kolluk görevlileri tarafından olay yerini gören kameralardan alınan görüntüler üzerinde yapılan inceleme sonucunu içeren tutanağa göre olay şu şekilde gelişmiştir:

i. J.W., saat 18.39.36'da (Kayıt üzerinde görülen zaman, gerçek zamana göre bir saat geridir.) üzerinde hiçbir kıyafet bulunmadığı hâlde ortamda dolaşmakta iken kamera kayıt açısına girmiş; uyarılar üzerine saat 18.41.06'da iç çamaşırını giymiştir.

ii. Bu arada otel müdürü, bir şahsın çıplak bir şekilde etrafta dolaştığını emniyet görevlilerine bildirmiştir.

iii. J.W. iç çamaşırını giydikten sonra kaldığı otelin sağ çaprazında bulunan -zemin hariç- üç katlı binanın çatısına dışarıdan tırmanmak suretiyle çıkmıştır.

iv. Otel müdürü, tekrar kolluk görevlilerini arayarak daha önce çıplak dolaştığını bildirdiği kişinin otellerinin karşısında bulunan binanın çatısına çıktığını haber vermiştir.

v. Kolluk görevlileri yabancı dil bildiğini belirten otel müdürünün yardımıyla J.W.yi aşağıya inmeye ikna etmeye çalışırken J.W. koşarak boşluğa atlamıştır.

vi. Olay yerinde bulunan acil yardım ekibi tarafından müdahale edilen J.W. ağır yaralı olarak Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesine kaldırılmış ancak burada kurtarılamayarak yaşamını yitirmiştir.

9. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Savcılık) 9/10/2014 tarihinde olay hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Yukarıda kimliği yazılı Avusturya vatandaşı [J.W.]nin, yüksekte düşme bildirimi ile yaralı olarak getirildiği Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde yoğun bakım ünitesine alınıp tedavisine başlanmasına rağmen öldüğü bildirilmekle soruşturmaya başlanmıştır.

Adı geçenin otopsis sonucu düzenlenen Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesinin 05.08.2014 tarihli raporda ölüm sebebinin 'genel beden travmasına bağlı kafatası, vertebra, seri kot, pelvis kemik kırıklarıyla birlikte beyin doku harabiyeti, iç organ yaralanması' olarak belirlenmiş, kanda ve idrarda alkol ve uyuşturucu madde bulunmadığı tespit edilmiştir.

Evrak arasındaki kolluk tarafından düzenlenen tutanaklar, bilgi sahibi olarak ifadesine başvuru [S.S.]nin anlatımı, olay anını gösteren güvenlik kamerası görüntüleri ve buna ilişkin izleme tutanağı, olay yeri inceleme raporu ve sair evrak içeriğine göre;

Tria Otel'de konaklayan [J.W.]nin, olay günü çıplak vaziyette ve giysileri elinde olduğu halde sokakta koştuğu, bilahare iç çamaşırını giydiği, ardından üç katlı bir binanın çatısına binanın dışından tırmanarak çıktığı, burada olayı polise haber veren [S.S.]nin ve polislin ikna çabalarına rağmen ve çağırılan itfaiye aracı sokağa girdiği anda çatıdan kafası üstüne atladığı, gelen ambulans ile hastaneye kaldırıldığı, bu haliyle olayın intihar olduğu, olay sırasında yanında veya çevresinde bir başkasının bulunmadığı, intihara ikna veya yardım edildiğine ilişkin bir delil mevcut olmadığı, ölümünde, kendisinden başka birisine yüklenebilecek bir kast ve ölüm ile illiyet bağı oluşturacak nitelikte kusur bulunmadığı anlaşılmıştır."

10. Savcılığın kovuşturmayaya yer olmadığı kararına karşı başvuru tarafından yapılan itirazı inceleyen İstanbul 1. Sulh Ceza Mahkemesi 16/12/2014 tarihli kararıyla itirazın kesin olarak reddine karar vermiştir.

11. Kararın 25/1/2015 tarihinde başvuru vekiline tebliği üzerine 24/2/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 14/11/2018 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, J.W.nin intihar etmiş olduğu hususunda herhangi bir şüphesinin bulunmadığını belirtmekle birlikte olaya müdahale etmek zorunda olan kolluk ve itfaiye görevlilerinin adı geçen intiharının önlenmesi konusunda gerekli önlemleri zamanında almayarak ölümüne yol açtıklarını ileri sürmektedir. Başvurucu; devletin yaşam hakkı ile ilgili olarak negatif yükümlülüklerinin yanı sıra yaşamı korumak konusunda pozitif yükümlülüklerinin bulunduğunu, bu yükümlülüklerin bireyin yaşamını kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğünü de içerdiğini, olay yerine çağrılan görevlilerin -yaşamına son vermek üzere binanın çatısına çıkmış bir kişiye yardım etmek için olay yerine gittikleri düşünüldüğünde- ilgili mevzuatın kendilerine yüklediği göreve rağmen eylemsiz kalarak yaşam hakkının ihlaline yol açtıklarını iddia etmektedir. Başvurucu; olgu bazında olay yerine itfaiyenin gelmesini geciktiren ve ana cadde üzerinde bulunan hidrolik sistemli bariyerin açılmadığını, olayın geçtiği sokaktaki araçların sokağa girişi engelleyecek şekilde park edilmiş olduğunu, bunlara rağmen itfaiyenin alana ulaştığı anda J.W.nin hâlâ hayatta olduğunu ancak kolluk görevlilerinin çökebileceği gerekçesiyle çatıya çıkmadıklarını, olay yerine yabancı dil bilen bir kamu görevlisi veya psikolog yönlendirilmediğini, ayrıca atlama yönünde şişme bot veya yastık açılması gibi tedbirlerin alınmadığını belirtmektedir.

14. Başvurucu; yaşam hakkı bağlamında pozitif yükümlülüklerin usule ilişkin boyutunun bulunduğunu, ölüm ile sonuçlanan olayların derinlemesine soruşturularak maddi gerçeğin açığa çıkarılması gerektiğini belirterek Savcılık tarafından yürütülen soruşturmanın maddi gerçeğin tüm yönleriyle aydınlatılmasında yeterli olmadığından da yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

15. Başvurucu, Savcılığın yetersiz soruşturma sonucunda vermiş olduğu takipsizlik kararına karşı yaptığı itirazın İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliğince yeterli bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini dile getirmiş ve bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu; temel olarak oğlu J.W.nin intiharının ihbar üzerine olay yerine giden kolluk ve itfaiye görevlilerinin zamanında yapacakları gerekli müdahaleyle önlenebileceğini, ölüm olayı ile görevlilerin eylemsizliği arasında nedensellik bağı bulunduğunu, olayla ilgili olarak yürütülen ceza soruşturmasının etkili olmadığını,

takipsizlik kararına karşı yaptıkları itirazın yetersiz bir gerekçe ile reddedildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ile ilgili olduğu değerlendirildiğinden bu iddiaların bir bütün hâlinde yaşam hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

17. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

18. Anayasa'nın 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, (...) kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

19. Yaşam hakkının doğal niteliği gereği, bu hakka yönelik bir başvuru ancak ölen kişinin mağdur olan yakınları tarafından yapılabilecektir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 41). Somut olayda başvuru, ölen kişinin babasıdır. Bu nedenle başvuru ehliyeti açısından bir eksiklik bulunmamaktadır.

20. Başvuruda, başvuru ehliyeti yönünden bir eksiklik bulunmamakla birlikte başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları bakımından da incelenmesi gerekir.

21. Başvuru konusu olayda başvuru, tüm ihlal iddialarını oğlu J.W.nin bir binanın çatısından atlamak suretiyle yaşamına son vermesi olayı ile ilgili yürütülen ceza soruşturması kapsamında ileri sürmektedir. Başvurucu, oğlunun ölümünün önlenemez olduğunu ancak olaya müdahalede bulunan kamu görevlilerinin eylemsizliği nedeniyle ölümün gerçekleştiğini iddia etmektedir.

22. Başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları bakımından incelenmesinde ilk olarak başvuruda ileri sürülen iddiaya ilişkin etkili başvuru (kanun) yolunun tespit edilmesi, ardından da Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun bu yol tüketildikten sonra ve süresi içinde yapılıp yapılmadığının belirlenmesi gerekir.

23. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"... Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmemiş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

25. 6216 sayılı Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" kenar başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

26. Öncelikle belirtmek gerekir ki anılan Anayasa ve Kanun maddelerinde yer verilen kanun yollarının tüketilmesi koşulu, bireysel başvurunun temel hak ihlallerini önlemek için son ve olağanüstü bir çare olmasının doğal sonucudur (*Necati Gündüz ve Recep Gündüz*, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 20). Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

27. Diğer taraftan tüketilmesi gereken başvuru yollarının başvuru yollarının şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yolları olarak anlaşılması gerekir (*Taner Kurban*, B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 20). Ayrıca başvuru yollarının tüketme kuralı ne kesin ne şekli olarak uygulanabilir bir kural olup bu kurala uygunluğun denetlenmesinde somut başvurunun koşullarının dikkate alınması esastır. Bu anlamda yalnızca hukuk sisteminde birtakım başvuru yollarının varlığının değil aynı zamanda bunların uygulama şartları ile başvuru kişinin koşullarının gerçekçi bir biçimde ele alınması gerekir (*S.S.A.*, B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 28).

28. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma hakkı birbiriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklardan olup devletin bu konuda pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Devletin negatif bir yükümlülük olarak yetki alanında bulunan bireylerin yaşamına kasıtlı ve hukuka aykırı olarak son vermeme, bunun yanı sıra pozitif bir yükümlülük olarak yine yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını kamusal makamların, diğer bireylerin ve kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, §§ 50, 51).

29. Pozitif yükümlülüklerin korumaya ilişkin maddi yönünün yanı sıra usule ilişkin bir yönü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük, doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütmeyi gerektirir. Bu soruşturmanın temel amacı, yaşam hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını ve varsa sorumluların hesap vermelerini sağlamaktır (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 54).

30. Yaşam hakkına ilişkin bu usul yükümlülüğü olayın niteliğine bağlı olarak cezai, hukuki ve idari nitelikteki soruşturmalarla yerine getirilebilir. Kasten veya kötü muamele sonucu meydana gelen ölüm olaylarında Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin sorumluların tespitini ve cezalandırılmalarını sağlayabilecek nitelikte bir cezai soruşturma yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylarda idari soruşturmalar ve tazminat davaları sonucunda idari bir yaptırım veya tazminata hükmedilmesi, ihlali gidermek ve dolayısıyla mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 55).

31. Ancak kasıtlı olmayan fiiller nedeniyle meydana gelen ölüm olaylarına ilişkin soruşturma yükümlülüğü açısından farklı bir yaklaşım benimsenebilir. Bu kapsamda yaşam hakkının veya vücut bütünlüğünün ihlaline kasten sebebiyet verilmediği durumlarda pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 59).

32. Bu noktada belirtilmelidir ki hukuka veya Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırı bir fiil nedeniyle başkasına verilmiş olan zararın tazmin edilmesi yükümlülüğünü ifade eden hukuki sorumluluk; ceza hukuku alanında suç diye adlandırılan, insan davranışına göre daha geniş bir hukuka aykırı davranış grubunu kapsamaktadır. Bir eylemin suç teşkil edebilmesi için ilgili kanunda açıkça tanımlanması gerekirken haksız fiil için böyle bir sınırlamaya yer verilmemektedir. Ayrıca ceza hukuku alanında taksire dayalı sorumluluğun istisnai nitelik taşımasına rağmen başkalarına kasten veya taksirle verilen zararın hukuki sorumluluk kapsamında giderim imkânının daha fazla olduğu, ceza hukuku alanında objektif sorumluluğa yer verilmezken hukuki sorumluluk alanında objektif sorumluluk esasının da etkin şekilde uygulandığı ve hukuki sorumluluk alanında aynı maddi vakialar çerçevesinde daha düşük bir ispat standardı kullanılarak kişisel sorumluluğun söz konusu olabildiği anlaşılmaktadır (*İşıl Yaykır*, B. No: 2013/2284, 15/4/2014, § 44).

33. Anayasa Mahkemesi kararlarında da sıklıkla vurgulandığı üzere ceza kanunları uyarınca suç oluşturmayan eylem ve ihmallere karşı ilgili kişi veya kurumlar aleyhine adli yargı önünde açılacak davalarla da uğranılan zararların tazmin edilmesi mümkündür (*Kenan Sayın*, B. No: 2013/5376, 14/10/2015, § 50; *Coşkun Gömüç ve Taşkın Gömüç*, B. No: 2013/9597, 21/4/2016, § 64).

34. Bununla birlikte kasıtlı olmayan fiiller nedeniyle meydana gelen ölüm olaylarında kamu makamlarının muhakeme hatası veya dikkatsizliği aşan bir kusuru olduğu veya olası sonuçların farkında olmalarına rağmen söz konusu makamların kendilerine verilen yetkiler kapsamında tehlikeli bir faaliyet nedeniyle oluşan riskleri bertaraf etmek için gerekli ve yeterli önlemleri almadığı durumlarda ilgililer diğer hukuk yollarına başvurmuş olsalar dahi kişilerin hayatının tehlikeye girmesine neden olanlar hakkında bir ceza soruşturması yürütülmesi gerekir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 60).

35. Görüldüğü üzere yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu *etkili yargısal sistem kurma* yönündeki pozitif yükümlülük, olayın niteliğine bağlı olarak farklı özellikteki hukuki yolların etkili yürütülmesiyle yerine getirilmiş sayılabilmektedir. Bu durumda başvuruya konu ölüm olayının niteliğinin belirlenmesi önem arz etmektedir.

36. Somut olayda başvurucunun oğlu, turist olarak geldiği İstanbul'da kalmakta olduğu otele yakın bir binanın çatısından atlayarak ağır yaralanmış; ardından kaldırıldığı sağlık kuruluşunda yaşamını yitirmiştir.

37. Öte yandan somut olayda bireylerin kendi eylemlerine karşı yaşamı koruma konusunda kamu makamlarına isnat edilen pozitif yükümlülükler bağlamında değerlendirme yapılmasını gerektirecek şekilde ilgili kişinin kamu makamlarının kontrolü altında olması ve bu makamlar tarafından intihara eğiliminin bilindiği veya bilinmesini gerektirecek koşullarının bulunmadığı görülmektedir. Aynı şekilde J.W.nin vefatının kamu görevlilerinin olay sırasındaki kasti tutumlarından kaynaklandığından şüphelenilmesini gerektirir bir veriden söz edilebilmesi mümkün değildir. Başvurucu da kamu görevlilerinin kasıtlı tutumlarının J.W.nin intiharına yol açtığı yönünde bir iddia ileri sürmemektedir.

38. Esasen mevcut başvurunun özü müdahale için olay yerine çağrılan kamu görevlilerinin eylemsizliğinin olaya yol açtığı iddiasıdır. Bu şekilde ihmal suretiyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiaları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin genel

yaklaşımı, Anayasa'nın 17. maddesi bağlamında devletin sahip olduğu *etkili yargısal sistem kurma* yönündeki pozitif yükümlülüğün mağdura adli yargı mercileri önünde tazminat davası açma yolunun sağlanması suretiyle yerine getirildiğinin kabulü yönündedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde somut olay bağlamında bu yükümlülüğün yerine getirilmiş olmadığı yönünde bir değerlendirmede bulunmak için başvuru dosyası ve eklerinde herhangi bir verinin bulunmadığı anlaşılmıştır.

39. Bu itibarla Türk hukuk sistemindeki mevcut hukuki yollardan olup hem ilgili kamu görevlilerinin sorumluluğunu saptayabilecek hem de gerektiği takdirde zararın ödenmesi yoluyla uygun giderim sağlayabilecek tazminat yolunun somut olayda öncelikle tüketilmesi gereken bir başvuru yolu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda yaşam hakkının ihlal edildiği yönündeki iddianın Anayasa Mahkemesince bu aşamada incelenmesi olanağı bulunmamaktadır.

40. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden ayrıca incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA 14/11/2018 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ